

Игњатије ЗЛОКОВИЋ

КАПЕТАН АЛЕКСАНДАР (ЛЕСО) ПАВКОВИЋ

Посљедњи краткотрајни развој бокељског бродарства на једра, средином прошлог вијека у Трсту — а упоредо са Трстом на Дунаву и руским лукама на Црном мору — биљежи велики број подузетних помораца и бродовласника из свих приморских, приобалних мјеста Боке, почев од Доброте па до Луштице. У овоме нијесу изостала ни села из залећа Општине херцеговске: од бијељских Крушевица па до Моједежа, међу којима се нарочито истакло мјесто Поди.

Наполеонови ратови (1797 — 1814) погодили су Боку теже него иједан други крај нашега Приморја, највише због географског и стратешког положаја Бококоторског залива. Бокељи су 1814. изгласали уједињење са Црном Гором, али им је попустљивост Русије на Бечком конгресу наметнула аустријску владавину. Аустријска влада није ни хтјела ни могла да ублажи тешке посљедице које јој је оставило седамнаестогодишње ратовање и пуштошење. Из Боке су се узалуд слале петиције у Беч које су тражиле, да Влада узме у обзир најнужније привредне и просвјетно-културне потребе и да испуни обећање које су њени представници дали народу приликом успостављања своје управе у Боки.¹⁾

Аустријска влада пришла је својој новој покрајини Далмацији, у чијем је саставу била и Бока, с великим неповјерењем. Прво с њом је био повећан словенски живаљ — у и иначе многонационалној аустријској царевини — према коме није могла примијенити њемачки утицај, као што је то био случај са чешким, пољским и словеначким крајевима гдје су бивали систематски инфилтрирани колонисти њемачке народности.

Друго, Далмација је била најсиромашнија аустријска покрајина, добрим дијелом кршевита и неродна; њена пасивност огледала се у глади, немаштини и биједи њеног становништва.

---

¹⁾ Игњ. Зл. Бокељско поморство у Наполеоново доба, Јубиларни поморски зборник, Загреб 1962, стр. 1819 — 1832.

Поред тога, сва боља и роднија земља била је у рукама феудалаца, наслијеђених од млетачке владавине. Сељак је био кмет са неиздрживим кметским обавезама. Негативан одраз оваквог стања била је стална сеоба народа у Русију, Цариград и источне земље, а касније у Америку.

Аустрија, тешко исцрпљена Наполеоновим ратовима, не само да није ништа предузела да Далмацију привредно подигне, већ је њена Влада одмах ударила по народу велике пореске намете и разним финансијским манипулацијама извукла из народа и оно новца што је био спасио послје ратова, ратних контрибуција у бродовима и новцу. Ово је нарочито погодило Боку и њено бродарство.

Али и без овога, од Аустро-Угарске монархије није се могло очекивати ништа боље. Бечки владајући кругови нашли су за најбоље да наставе и даље у Далмацији методом и начином млетачке владавине. Али млетачки начин владавине се постепено погоршавао, јер јој је Беч све више утискивао свој печат. Задржано је млетачко чиновништво, законодавство и административна управа. И даље се уредовало на италијанском језику.

Аустријски владајући кругови нијесу знали правилно оцијенити и дубље сагледати далматинске прилике, па ће се због тога спотицати до краја своје владавине.

Далматински градови за дуго су задржали венецијанско наличје. Талијански језик је владао, поред администрације у судству, у школама, друштвеном и пословном животу. Сељак који је — и поред 400 година млетачке владавине — сачувао свој народни језик, а није знао италијански, сматран је као глуп и некултуран. Аустријска бирократија се ругала његовом језику. Мали проценат омладине могао се школовати у италијанским школама и универзитетима у Италији, па их је њихово васпитање отуђивало од народа.²⁾

Трст као трговачки и лучки град почео се развијати почетком XVIII стољећа. Године 1770. почиње да гради бродове дуге пловидбе, а пет година касније тршћански бродови плове свим морима. Године 1819. проглашава се слободном луком, па у слиједећим деценијама његово становништво нагло расте. Усељавају се Грци, Њемци, разни народи Аустрије и Југословени из Босне и Херцеговине, Црне Горе, Боке, Далмације и Истре.

Наполеонове ратове су све ово паралисали. Трговачка флота била је редуцирана на 1/3. Поново његово уздизање почиње 1830. године. Од 50.000 становника, колико је бројио 1815, у години 1844. тај број се повећава на 80.000.

---

²⁾ Игњ. Зл. Бока и Народни препород на Приморју, Годишњак Поморског музеја, Котор (ГПМК) X/1962, стр. 183 — 207.

У овим годинама поморци Боке, Дубровника и Пељешца били су присиљени да у Трсту пренесу своје поморско-трговачко пословање. И поред појаве бродова на парни погон, бродоградилшта Трста, Ријеке, Краљевице и Корчуле пуним капацитетом граде бродове за тршћанске бродовласнике.

Од 1830. године поједина већа трговачка и индустријска предузећа посједују и властите једрењаке. Њихови руководиоци, неискусни у бродским пословима, повјеравали су заповједништва ових бродова нашим капетанима. Ови су формирали и посаде из свог ужег завичаја. Вјешти и искусни у пословима, они су убрзо постали и сувласници бродова којима су заповиједали, а затим и власници. Капетани-бродовласници удруживали су се у заједнице које су посједовале 2, 3 и више бродова. Овакве заједнице су биле састављене највећим дијелом сродних породица.³⁾

Познати бокељски историчар и поморац, Пераштанин Франо Висковић, о Бокељима у Трсту, између осталог, каже: „Када је пропала Млетачка Република и ратни вихор однио и срушио нашу лијепу трговачку флоту, и цватућа поморска трговина — подржавана од старих повластица — престаде са градом на лагунама, једно ново поље рада отвори се у овом емпорију, гдје су бокељски трговци, поморци и бродовласници пристигли у великом броју да допринесу својом снагом, са уложеним прегнућима на грабењу дивних грабевина и са изградњом красних бродова.“⁴⁾

Међу Бокељима — можемо рећи — предњаче Пођани, а нарочито су се истакли Гопчевићи, Квекићи и Павковићи. Од Павковића много је заслужан, и највише помена о себи оставио, као народни борац, првак и добротвор Александар (Лесо) Павковић, чијој часној успомени посвећујемо ове ретке.

Родио се у Херцег-Новом 1814. године. Прву писменост, као и његови савременици, добио је у манастиру Савини, а можда и у школи у Топлој. Наставио је код калуђера фрањеваца у Херцег-Новом школу на талијанском језику. Углавном оваква је — у овом времену — била основна спрема наших капетана, а и синова из грађанских породица. Лесово школовање пада у другу деценију аустријске владавине Боком, када је Бокељима била одузета школска самоуправа коју им је била дозволила привремена француска владавина (1809. године). Сада је предстојала дуга и упорна борба народа за школе на народном језику, која је трајала око пола вијека.

Кап. Лесо је стицао капетанску каријеру као и највећи број његових савременика. То је пракса на домаћим бродовима и уче-

³⁾ G. Gerolami, Trieste al mare, Trieste, 1955, стр. 11 — 36.

⁴⁾ Фр. Висковић — познати писац и данас цијењеног дјела: „*Storia di Perasto*“, изд. Трст 1898 — из говора који је одржао на прослави 150-годишњице Трговачко-поморске академије у Трсту 12. V 1905. год. Штампано као посебни отисак.

ње у Трсту у два временска раздобља: прије испита за поручника (тада званог: шкривана) и за капетана. Тада није било јавних поморских школа, осим већ поменуће у Трсту, која је припремала кадрове за поморску трговину и за руководећа мјеста у поморским предузећима. Поморски поручници и капетани, учили су на течајевима који су радили у оквиру тргов.-поморске академије, а још више у приватним, које су држали и водили тада познати поморски теоретичари који су имали спремне наставнике и постижали добре резултате. Сваки течај трајао је око шест мјесеци. Курсеви и испити одржавали су се на талијанском језику. Ово је било најтеже, јер су се кандидати тешко сналазили због невољног знања талијанског језика. Сигурно је овакве тешкоће пребродило и Лесо Павковић и ово је — може бити — један од разлога да је био поборник и мецена наших народних школа. Поручнички и капетански испит положио је у Трсту. У својој 25. години постаје заповједник брода.

Павковићи вуку поморска звања од год. 1728. Почињу са кап. Марком Павковићем који је био и бродовласник.⁵⁾

О пловидби кап. Леса нијесмо могли доћи до детаљних података. Само би могли са доста сигурности претпоставити да је заповиједао бродом свога стрица кап. Луке Павковића, познатог бродовласника, по чијој је жељи 1851. године напустио пловидбу и повратио се у Херцег-Нови, да му буде насљедник и рукује његовим имањем. Повратио се у свој родни крај са богатим искуством. Двадесетак година је провео у граду, који је био важна раскрсница путева између Балкана и средње и западне Европе, к томе и на периферији тада поробљених југословенских земаља. Наши људи, који су се од првих деценија овога вијека стицали у овом граду, и брзо се богатали, одатле су могли пратити и помагати све наше народне покрете за слободу који су — почев од Караборђевог устанка, па на овамо — били све чешћи.

У Трсту је, у овом времену, настала утакмица разних народности које су се ту населиле. Аустријска управа — позната као реакционарна и апсолутистичка — морала је подржавати самоуправне градске институције, првенствено Градску општину, и разне привредне корпорације. Исто тако морала је дозволити и разне гране просвјетно-културних активности, које су — поред њемачке и талијанске — развијале и остале народности овога града. Што је најглавније, ове разнолике народности знале су да нађу заједнички језик када су били у питању општи интереси овога града и одбрана његових повластица. То није увијек успијевало без борбе, а у тим борбама јачала је национална и социјална свијест тршћанског становништва. У томе су Југословени предњачили, нарочито наши поморци.

---

⁵⁾ Максим Злоковић, Поморство Пода ГПМК ХП/1964, стр. 221 — 247.

Овакав развој Трста успјешно је постављао своје темеље у деценијама кап. Лесова рада у Трсту. Имао је прилике да види колико су наши људи, првенствено трговци и поморци, одвајали новчаних средстава подижући и издржавајући просвјетно-културне установе, којима је био циљ да се њихова дјеца не одроде у овом граду у којем је аустријска управа форсирала талијанске и њемачке школе. Оваје му је био узор његов, тада чувени мјештанин, кап. Спиридон Гопчевић, који је помагао подизање школа у Херцеговини, која је тешко подносила турски јарам.⁶⁾

Значи кап. Лесо је дошао у Херцег-Нови с готовим замислима и плановима: како да помогне свом родном крају и гдје је та помоћ најпотребнија.

У гледању на народне школе у Боки аустријска управа наставила је млетачке методе. Од манастирских и парохијских, тридесетих година XIX вијека настају повремене школе са путујућим учитељима, а око 1850. године почињу се оснивати народне фондационалне школе.

Капетан Леса је у Херцег-Новом дочекала борба за оснивање Српске поморско-закладне школе, чије су оснивање и издржавање финансијски осигурали познати добротвори Бошковић, Буровић и Лакетић. Упорна борба са аустријском управом за одобрење њеног Статута трајала је око 10 година.⁷⁾

Богатство које је кап. Л. Павковић наслиједио од свог стрица и властите уштеде у двадесет година пловидбе омогућили су му да постане велики народни добротвор свога родног краја и борац за права свога народа којем је часно и несебично служио до краја свога живота.⁸⁾ Стављајући се у службу народу ишао је стазама многих својих другова (помораца), који су — кроз читав овај вијек — били предводитељи народа у свим бокељским општинама. Народ им је поклањао повјерење, јер су били челик карактери и досљедни борци. Очеличила их је борба са морским стихијама, а родољубље и слободарске идеје стекли су долазећи у додир са културним и напредним народима свијета. Поморске капетане налазимо као предсједнике општина, народне посланике у Далматинском сабору, осниваче просвјетно-културних установа, друга и привредних предузећа, који су служили народним потребама.

Општина херцегновска изабрала је кап. Леса за свог начелника (предсједника). Први његов успјех био је окончање борбе за признање Статута Поморске школе. Енергично тражи отварање школе, у противном да ће водити депутацију у Беч да се жали Цару. У својој представци вјешто разоткрива

⁶⁾ Игњ. Зл. Спиридон Гопчевић, ГПМК XV/1967, стр. 147 — 185.

⁷⁾ Игњ. Зл., Српска поморска закладна школа у Србини, ГПМК VII/1958, стр. 231 — 247.

⁸⁾ Максим Злоковић, Капетан Лесо Павковић, ГПМК VI/1957, стр. 219 — 225.

намјере Далматинског намјесништва које му је била намјера да „раздвоји православно и католичко становништво које су досада одвајали само вјерски обреди, док је у свему другом компактно и сложено.“ Коначно иде у Беч да са надлежнима оконча ово питање и школа је у јануару 1858. године започела са радом.⁹⁾

Спољни неуспјеси Аустрије у рату са Сардинијом 1859. и са Пруском и Италијом 1866. присиљавају је на уставне реформе. Са успоставом Далматинског сабора у Задру 1860. отпочела је борба за Народни препород у Далмацији, која ставља у први план народни (српскохрватски) језик у судству и администрацији и отварање народних школа према жељама појединих општина.

Ово је убрзало отварање народних фондационих школа у разним насељима у Боки. Једна од првих је била Основна школа у Подима, основана и Статут добила 1864. године, чији су главни добротвори били поморци: Гопчевићи, Квекићи и Павковићи. Кап. Лесо Павковић се највише о њој бринуо јер је имао прилике да непосредно надгледа њен рад и резултате.

Основне школе са школованим наставницима тек су се почеле стварати, јер је Учитељска школа у Задру (Препарандија) отворена 1864, док су Которска наутика (основ. 1850) и Херцеговска поморска школа биле у почетним годинама рада. Которска гимназија као нижа, отворена је 1865. (Школске 1872. године прерасла је у Велику осморазредну гимназију.)¹⁰⁾ Ове три школе су у почетним деценијама радиле са малим бројем ђака и без одговарајућих наставника. И на другим пољима живота и развоја у Боки све се више осјећала потреба високо школованих кадрова. Високе школе и факултети били су за тадање прилике недоступни и немогући. Универзитети у Бечу, Прагу и Грацу, гдје су бокељски младићи могли учити, били су далеко, а трошкови учења и издржавања врло скупи. Први подстрек за универзитетске студије и научно и стручно усавршавање у Херцеговској општини дао је кап. Лесо Павковић оснивајући „Фонд школски“. Закладу је својеручно написао са датумом 11/23. децембра 1872. у Херцег-Новоме из које ће се давати стипендије младићима из његовог родног мјеста Пода, за учење на високим школама и универзитетима. Главније одредбе овог Фонда, или како га је он назвао „Основно писмо“ преносимо:

Основно писмо

— Кућу моју у Тријесту у улици Сан Филијеро Но 14 са моје четири бугице у овој вароши Новској под Но 156, 158, 98,

⁹⁾ Игњ. Зл., као под 7).

¹⁰⁾ Војислав Бољевић Вулековић, Гимназија „Стефан Митров Љубиша“ у Котору (1865 — 1965), Зборник Которске секције историчара Црне Горе, Котор, 1973, стр. 7 — 117.

100 и магазин што ми је у ортаклук са насљедницима покојног Васа Познановића, у ономе стању како се нађу у часу моје смрти, остављам као фонд Школски, да управљају вабијек ш њим Түтори Св. Сергија и Вакха од Пода и тизи түтори управитељи, и по томе завјештанију сами легални администратори од ове фондације, имају од прихода горе поменутог фонда непрекидно изучавати по једно дијете из парохије Св. Сергија и Вакха у оне границе у које стоји сада, са пристојнијем штпендијом да може изучити гимназију, Универзитет и добити докторални вијенац у оној науци, коју буде сами ученик обљубио све о фондацио-налном трошку.

— За изабрати то дијете наређујем түторима Св. Сергија и Вакха, самим легалним управитељима овог завода, да даду првенство ономе ученику од парохије пријепоменуће, кога нађу најспособнијега за науку у Елементарној школи и тек буде овај свршио са успјехом ову са четири класе, онда тек почиње штпендијум за продужење у гимназији, а не прије тога.

— Будући да остављам самијем түторима вишеспоменуте цркве Св. Сергија и Вакха да они управљају аминистрацијом и назначују колико у коме ће се дати стипендијум без да се у томе има мијешати Влада ни најмање, него само они да предају рачун сваке године ономе коме сљедује за добар поредак, зато остављам на њихову савјест и одговорност пред Богом, да у избирању буде непристрасни и праведни, да не пазе на хатар ни личност ни шта друго него на саму способност ученика.

— Наређујем түторима Св. Сергија и Вакха да они буду назначити гимназију у коју ће изабрани ученик поћи учити, а учеником остављам право да он исти одреди у које ће свеучилиште, у коме ће науке свршити, ону науку коју он сам буде својевољно обљубио без да га ико принуди. У течењу учења овога (питомца у мању гимназију) ако би који од ових препоставио постанути цивилним инжињером механиком и. т. д. слободно му је да пређе у реалку, а отуда у политекник на мјесто свеучилиште, за ту изучити се и докторатисе у оној струки науке коју би обљубио на издржавање моје фондације, будући да је моја жеља само да имамо савршено учених људи, пак било у коју науку му драго.

— Колико ће стипендије давати назначеноме питомцу то остављам түторима — администраторима, да они у своје вријеме назначе и зато наређујем да пазе строго за добар поредак, да не троше без потребе, али при томе да не чине ученику мучити се од глади ни оскудице, него по души што нађу пристојније и умјерено за мјесто у које има учити се.

Стипендијум има бити назначен толико на годину а ова свота, раздијељена на дванаест мјесеци пак да му се дава мјесечно, толико за вријеме школе као и она два мјесеца одпуста

(ваканце), био он за ово вријеме код своје куће или у другом мјесту, при том додаће му се неизбјежим трошак за превоз од куће до училишта и при свршетку школске године за повратак од училишта до његове куће и тако сваке године до свршетка доктората.

— Покрај ове уредбе, што препоручујем најглавније је да се зданија¹¹⁾ од фондације издржавају у доброме стању да тако могу вјечно добар приход давати, јербо са занемарењем изчезла би моја фондација, када не би приход давала, а последица тога наређујем, да ако би претекло новаца од прихода онда нека се друго дијете упуту пријед него се онај први докторира, само да у главници не тичу нипошто, и с том опаском да у прве године могао би се служити један покрајни трошак који ћу овдје назначити тојест мојему наслѣднику Саву Бурову Павковићу мислим наложити да му се даде за високе науке у своје вријеме. За то ћу се и ја мислити за мога живота но ако би се случило у вријеме моје смрти да се он нађе у гимназији, свеучилишту или у којему другоме високом заводу, то ће се он издржавати од наслѣдног прихода, но за једно одличје и моју љубав, нека му се из фондације дава једна годишња помоћ од ћесарских цекина златних дванаест (12) да набави од тога књига и других ствари на његову вољу и то све до свршетка науке и доктората, то наређујем са поуздањем да ова мала свота неће препријечити да се они одређени питомци не упуте како сам горе рекао. На пошљетку нека ови моји побански Доктори промисле колико се и ја о њима старам, а за благодарност молим и заклињем да буду постигнуту науку свагда употребити на чест и ползу.

— Нека се ова фондација зове „Штедња Лесова“. Из наименовања овога види се, да сам и ја штедио за љубиму народну просвјету и напредак, шљедоватељно ако би који изабрани питомац (ученик) прекинуо учење, за који му драго разлог, или се својевољно одрекао учења, или прогнат био из училишта за зло поведеније, то он губи штипендију од овога фонда од онога часа кад би се то случило, зашто нема један који не напредује сметати другоме ваљаноме и поштеноме обходимоме младићу народњаку да поступи на његово мјесто за народну срећу и напредак.

Одређујем да господа тутори — администратори даду сваке године у недјељу велике покладе месне да буде држата божествену летургију и парастос у парохијалној Цркви Св. Сергија и Вакха непрекидно докле траје моја фондација, а зато нека даду из школског фонда за свијеће у Цркву два талијера (2) пароху за службу два талијера (2) за пуњу и проскуру, панајиу и ракије да се сељани напију два талијера (2) дако би који рекао „Лака

¹¹⁾ Куће које помиње на почетку свог „Писма“.

му земља, Павковић нас је љубио!“ И сувише тјutori реченога фонда школског, нека даду сваке године на Васкресење Христово последице подне четири талијера да се од тога напију поћански момци пошто народно коло изиграју извише мојих костију.

Од свега осталог његовог движимог,¹²⁾ у кућама, баштинама, покућству и у новцима именује подусловног нашљедника свога унука Саву Павковића.

Ако би се случило да ови мој подусловни нашљедник умре без порода онда по његовој смрти све ово имуће што је он уживао нека пређе у школски фонд, што сам за фондацију оставио, и тако ону умножити и тада тјutori горе поменути — администратори нека упућују више дјеце на високе науке, колико може приход поднијети, са том опаском само да се има сваке године издавати од тога прихода педесет фјорина, да се даду у прђију једној сироти дјевојци из парохије св. Срђа и Вакха. Ако се које године неби ниједна удала, нека ови фјорини не улазе у главницу, него спреме на страну, пак да се даду онда када би се удала више од једне да неби која остала, без те моје помоћи од више речене своте од 50 фиорина“.¹³⁾

Кап. Лесо је своје основно писмо легализовао у години 1872, када је Гимназија у Котору постала потпуна, мада су њени први матуранти изишли школске 1875/76. године. Садржајем свог „Писма“ он нам се приказује као лик човјека тадањег времена, широкогрудог родољуба који неизмјерно воли свој родни крај и искрено жели да помогне свом народу. Овај „Завјештај“ у народу је био добро примљен и до данас запамћен.¹⁴⁾

Цијенио је повјерење народа који га је изабрао за начелника Херцегновске општине. Запамћена је такођер његова дарежљивост када је гладне 1856. године властитим средствима набављао жито и дијелио оскудном народу.¹⁵⁾

Поди су кроз XVIII и XIX стољеће дали велики број помораца који су највише допринијели да се обнове бокељски једрењаци и око 1850. године задобију у Трсту водеће мјесто. Сами Спиридон Гопчевић тада је посједовао тридесет једрењака дуге пловидбе. Од многих заслужних поћанских помораца, наша поморска историја највише се, до сада, задржала на њему и Лесу Павковићу. Имали су и доста заједничког. Спиридон је од Леса

¹²⁾ Покретног и непокретног.

¹³⁾ Препис „Основног писма“ добио сам из Херцегновског архива. Носи ознаку Ад 85 земљишнику Пода/1 (Из бившег Которског суда Х-Н).

¹⁴⁾ Овај рад био би потпунији да смо имали података и изнијели: 1) Како је Закладни одбор вршио своју дужност и удовољавао кап. Лесовим жељама, 2) Колико је било корисника ове стипендије, и који су, 3) Докле је ова Заклада функционисала.

¹⁵⁾ Максим Злоковић, Капетан Лесо Павковић, ГПМК VI/1957, стр. 219 — 225.

био старији седам година (рођен 1807). Око двије деценије заједнички су сарађивали у поморско-трговачком пословању. Када је Лесо 1851. дошао у Херцег-Нови Спиридон је био на врхунцу својих пословних успјеха, као и у просвјетно-културним и добротворним (славенским) институцијама Трста. Обојица су били велики родољуби и добротвори. Али њихов животни пут много се разликовао. Спиридон је био велики пословни прегалац и пројектант радова широких размјера. Сновао је и далекосежне планове националне и политичке, и помагао народне борбе за слободу. Пословни крах, који му је, неочекивано, донио Кримски рат окончао му је живот у 55. години, када је могао још много да користи нашој поморској привреди, и реализује раније планиране пројекте. У великој пословној журби није доспио да за свој родни крај нешто веће и трајније учини и остави о себи трајнији споменик.

Павковић је своје мисли и напоре усредсредео на свој родни крај. Повјерење народа и дужи живот (72 год.) омогућили су му да своје замисли успјешно реализује. Доживио је и видео да је Српска закладна поморска школа (од 1858. до 1876) дала велики број школованих, не само поморских капетана и трговаца, већ и других који су продужавали школовање у вишим школама. Доживио је да види функционисање своје школске закладе и да се увјери колико су ове двије установе доприниле развоју и напредовању његовог родног града.

Résumé

LE CAPITAINE ALEKSANDAR PAVKOVIĆ 1814 — 1885

Ignjatije ZLOKOVIĆ

Le capitaine de la marine, Aleksandar Pavković, est né à Podé — près de Herceg-Novi — en 1814. Il a eu beaucoup de mérite comme bienfaiteur de sa région natale. Il a fait ses études à Trieste, puis, durant une vingtaine d'années, a navigué sur des voiliers. Avec l'argent qu'il a gagné dans la marine marchande, en 1859 il est retourné dans son pays natal, à Herceg-Novi où il a eu en héritage la fortune de son oncle, très riche.

Les habitants de Boka Kotorska étaient encore accablés par le dur héritage que leur avait laissé la République Vénitienne (1797). A cette époque, les autorités autrichiennes n'avaient rien fait pour relever le commerce et les épaves de civilisation et de culture, car les Autrichiens pensaient que les peuples slovènes devaient être tenus assujétis socialement et culturellement. Les habitants de Boka étaient opposés à de telles compréhensions et luttaien tenacement. Ils ne voulaient pas accepter les écoles gouvernementales en langue italienne, offertes par l'Autriche et déjà, ils commençaient à fonder des écoles nationales dans lesquelles l'enseignement était en langue serbo-croate. Le peuple entretenait de telles écoles, naturellement avec l'aide de nombreux bienfaiteurs populaires. Parmi ces bienfaiteurs, on remarquait surtout le capitaine Aleksandar Pavković. Avec ses riches contributions, il aidait à la fondation et à l'entretien de l'école populaire, dans sa région natale.

Comme président de la mairie de Herceg-Novi, au nom du peuple, il lutta contre le Gouvernement de Vienne et demanda l'autorisation du Statut pour la fondation d'une école maritime serbe, nouvellement fondée à Herceg-Novi. Dans cette lutte inégale, il a été victorieux. Cette école a été ouverte en 1858. Son entretien était pourvu par une fondation très forte formée par des familles de marins, très connues à Herceg-Novi: Bošković, Đurović et Laketić. L'école a fonctionné avec succès jusqu'en 1914.

En 1872, le capitaine Pavković a institué sa propre fondation dont la valeur était 5.000 napoléons d'or, en biens immobiliers. Le revenu était destiné, sans interruption, aux études complètes des jeunes gens — (de son pays natal). Un seul étudiant venait en cause et quand, du gymnase au doctorat, suivant la profession qu'il avait choisie lui-même, ses études étaient terminées, un autre jeune homme le remplaçait.

Jusqu'à la fin de sa vie, le capitaine Aleksandar Pavković a aidé les pauvres et les malheureux dépourvus de tout, particulièrement pendant les années infertiles.

Ces lignes sont écrites à l'occasion du quatre-vingt dixième anniversaire de sa mort.